

Ciechanów, 31 października 2023 r.

DC.5144.11.2023.AK

DECYZJA Nr 671/DC/2023

Na podstawie art. 36 ust.1 pkt 1 i 3, ust. 3, art. 89 pkt 2, art. 92 ust. 6, ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. 2022 r. poz. 840 ze zmianami),), § 12 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2021 r. poz. 81) oraz art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 775 ze zm.) po rozpatrzeniu wniosku z dnia 23.10.2023 r. **Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Mateusza Ap. w Pułtusk, ul. M. Konopnickiej 1, 06-100 Pułtusk**, na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz badań konserwatorskich przy ołtarzach bocznych pw. Trójcy Świętej oraz pw. Najświętszej Marii Panny,

ORZEKAM

1. Udzielić pozwolenia **Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Mateusza Ap. w Pułtusk, ul. M. Konopnickiej 1, 06-100 Pułtusk**, na przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz badań konserwatorskich przy **ołtarzach bocznych pw. Trójcy Świętej oraz Najświętszej Marii Panny**, stanowiących wyposażenie bazyliki kolegiackiej pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Pułtusk wpisanych do rejestru zabytków pod nr rej. A-76.
2. Zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac m.in. zawiera:
dla architektury i snycerki:
  - Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania ołtarzy;
  - Pobranie próbek do badań laboratoryjnych;
  - Podklejenie odspojonych warstw od drewna na elementach ołtarza, bibułkami japońskimi (przygotowanie do transportu);
  - Demontaż obrazów, rzeźb, snycerki i ruchomych elementów ołtarzy – transport do pracowni konserwatorskiej;
  - Mechaniczne oczyszczenie z kurzu, brudu lica ołtarzy;
  - Dezynfekcja i dezynsekcja drewnianych elementów ołtarzy;
  - Wykonanie prób (mechanicznych i chemicznych) na usuwanie wtórnych warstw przemalowań z poszczególnych elementów ołtarza. Usunięcie wtórnych nawarstwień, przemalowań;
  - Impregnacja strukturalna drewna;
  - Oczyszczenie powierzchni drewna;
  - Sklejenie popękanych, rozklejonych elementów ołtarza;
  - Wykonanie wszystkich koniecznych wzmocnień, uzupełnień stolarskich fleków;
  - Zrekonstruowanie brakujących elementów snycerki w odpowiednio dobranym drewnie;
  - Położenie w miejsce ubytków zapraw kredowo klejowych i ich opracowanie;
  - Wybłyszczanie i oczyszczenie oryginalnych złoczeń;

- Wykonanie złocień;
- Wykonanie punktowań na architekturze ołtarza;
- Zabezpieczenie polichromii ołtarza werniksem satynowym końcowym;
- Montaż zdemontowanych wcześniej elementów ołtarza;
- Wykonanie dokumentacji opisowej i fotograficznej;
- dla obrazów:
- Wykonanie fot przed konserwacją lica i odwrocia obrazów;
- Powierzchniowe oczyszczenie z zabrudzeń obrazów;
- Dezynfekcja odwrocia;
- Usunięcie z lica obrazów zaślepiętego werniksu;
- Usunięcie przemalowań;
- Oczyszczenie odwrocia płótna – przygotowujące go do ewentualnego dublażu. Przygotowanie płótna dublażowego o odpowiedniej grubości. Dublaż na stole próżniowym dublażowym. Oczyszczenie lica obrazu po dublażu i nabicie na blejtram;
- Reperacje lokalne płótna, usuwanie pęknięć wklejanie łatek, prostowanie wybrzuszeń;
- Założenie zapraw w miejscach przetarć i ubytków zapraw;
- Zawerniksowanie werniksem retuszarskim lica obrazu.
- Punktowania;
- Założenie werniksu końcowego satynowego
- Montaż w ołtarzu.
- Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej powykonawczej

Ww. prace prowadzone będą według programu prac konserwatorskich przy ołtarzach bocznych z bazyliki kolegiackiej w Pułtusk - Ołtarz lewy (północny) przy tęczy z około 1720 roku, (nosi wezwanie Trójcy Świętej) i Ołtarz prawy przy tęczy, z około 1720 roku (nosi wezwanie Najświętszej Marii Panny), autorstwa mgr Anny Szymańskiej – Konserwator i Restaurator Dziel Sztuki

3. Decyzja jest ważna w terminie do 31.12.2025 r.
4. Przed przystąpieniem do prac należy sporządzić szczegółową inwentaryzację obiektu rysunkową oraz fotograficzną.
5. Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie, art. 47 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
6. Określam warunek polegający na obowiązku kierowania pracami konserwatorskimi i restauratorskimi oraz badaniami konserwatorskimi albo samodzielnego ich wykonywania przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37a ust. 1 i 2, ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. 2022 r. poz. 840 ze zm.).
7. Zobowiązuję wnioskodawcę do przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia prac, a w toku prac na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 6: imienia, nazwiska i adresu osoby,
o której mowa w pkt 6; dokumentów potwierdzających spełnienie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37 a ust. 1 i 2 ww. ustawy oraz oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 6, o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania tymi pracami

albo samodzielnego ich wykonania.

8. Wnioskodawca zobowiązany jest zawiadomić na piśmie wojewódzkiego konserwatora zabytków (na adres: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie, ul. Strażacka 6, 06-400 Ciechanów) o terminie rozpoczęcia robót przynajmniej 3 dni przed rozpoczęciem tych czynności i na 7 dni przed planowanym terminem zakończenia i odbioru tych prac.
9. Wnioskodawca zobowiązany jest niezwłocznie zawiadomić wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia prac.
10. Określić warunek polegający na obowiązku dokonania odbioru końcowego wykonanych prac konserwatorskich z udziałem wojewódzkiego konserwatora zabytków.
11. Zobowiązuje się wnioskodawcę do prowadzenia dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie do 3 miesięcy od dnia zakończenia prac.

UZASADNIENIE

W dniu 23 października 2023 r. do tutejszego urzędu wpłynął wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Mateusza Ap. w Pułtusk o wydanie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz badań konserwatorskich przy ołtarzach bocznych pw. Trójcy Świętej i Najświętszej Marii Panny w prezbiterium bazyliki pw. Zwiastowania NMP w Pułtusk, zgodnie z programem prac konserwatorskich, autorstwa mgr Anny Szymańskiej, stanowiącym załącznik do wniosku.

Przedmiotowe obiekty zostały wpisane do rejestru zabytków, jako wyposażenie bazyliki kolegiackiej p.w. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Pułtusk, pod numerem rejestru A – 76. Ponadto bazylika, w której znajdują się ołtarze, została uznana za pomnik historii „Pułtusk – kolegiata pod wezwaniem Zwiastowania Najświętszej Marii Panny” rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 2018 r (poz. 2462).

Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. 2022 r. poz. 840 ze zm.) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w tym prac polegających na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni oraz prowadzenia badań konserwatorskich zabytków wpisanego do rejestru wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Przedstawiony w programie konserwatorskim zakres prac, dotyczy zarówno konstrukcji architektonicznej ołtarzy oraz ich wystroju. Autor programu konserwatorskiego, wskazał do wykonania m.in. oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych, dezynsekcję i dezynfekcję, impregnację osłabionego i uszkodzonego drewna, wzmocnienie konstrukcji ołtarzy, uzupełnienie ubytków drewna, uzupełnienie złocień, uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej prace konserwatorskie przy rzeźbach ołtarzy i obrazach.

Przedmiotowe prace konserwatorskie i restauratorskie wynikają z konieczności podjęcia działań ratowniczych i zabezpieczających obiekty. Przyjęte metody mogą być zaakceptowane ze stanowiska konserwatorskiego.

Uwzględniając powyższe orzeczono jak w sentencji

POUCZENIE

Pozwolenie niniejsze nie zwalnia od obowiązku uzyskania pozwolenia wymaganego przez przepisy prawa budowlanego lub inne przepisy szczególne.

Od niniejszej decyzji służy stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za pośrednictwem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Ciechanowie na adres: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie, 06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6 {tel. (+23) 672 49 52, fax (+23) 673 29 01}, w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia.

Przed upływem terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który wydał decyzję.

Z dniem doręczenia Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, ustawa z dnia 16 listopada 2006r. o opłacie skarbowej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2111.) wnioskodawca wniósł opłatę skarbową w wysokości 82 zł na konto Urzędu Miasta Ciechanów (potwierdzenie wydruku).

Z up. Mazowieckiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków
Wanda Gołębiewska
Kierownik Delegatury w Ciechanowie

Otrzymują:

Parafia pw. św. Mateusza Ap. w Pułtusk, ul. Konopnickiej 1, 06-100 Pułtusk.

2. aa.

Do wiadomości:

1. Kuria Diecezjalna Płocka, Tumsk 3, 09-402 Płock.
2. MKiDN, monitoringzabytkow@mkidn.gov.pl
3. NID, monitoring@nid.pl

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH PRZY OŁTARZACH BOCZNYCH Z. BAZYLIKI
KOLEGIACKIEJ W PUŁTUSKU.

Ołtarz lewy (północny) przy tęczy z około 1720 roku, (nosi wezwanie Trójcy Świętej)

Ołtarz lewy - składa się na niego sarkofagowa mensa z Chrystogramem pośrodku, na cokole nastawa w formie serliany.

W polu głównym ołtarza znajdują się obrazy z przełomu XIX i XX wieku Trójcy Św. i Najświętszego Serca Jezusa. Ponad nimi w kluczu arkadykartusz z herbem "Junosza" biskupa Ludwika Bartłomieja Załuskiego. Po bokach medaliony ze scenami Męki Pańskiej, pędzla Jana Fryzowskiego i Augusta Strungego, malowane na blasze. Medaliony ujęte są w bogate obramienia roślinne ze wstęgami a boczne pilastry ozdobione owocowo-kwiatowymi zwisami. Ponad belkowaniem w zwieńczeniu znajduje się obraz św. Ludwika z 2 ćwierci XIX wieku, ujęty w rozchylające się na boki akantowe wici a powyżej promienista gloria z Okiem Opatrzności pośrodku wśród chmur.

Decyzja nr 671/DC/2023
z dnia 31.10.2023r.

**KONSERWACJA I RESTAURACJA
DZIEŁ SĘTUKI**
mgr Anna Szymańska
ul. Stare Miasto 29/32 m. 9
10-026 Olsztyn, tel. 608 326 850
NIP 739-221-56-20, REGON 281431446

Ołtarz prawy przy tęczy, z około 1720 roku (nosi wezwanie Najświętszej Marii Panny)

Ołtarz ma kształt analogiczny do ołtarza p.w. Trójcy Św. mensa sarkofagowa z Mariogramem pośrodku na cokole nastawa w formie serliany. W polu głównym znajduje się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z 1 połowy XVII wieku, na pierwszej zasuwie jego kopia z 1982 roku, pędzla Stanisława Sęka, w srebrnej sukience z około 1700 roku, na drugiej zasuwie obraz Matki Boskiej Różańcowej ze świętymi Dominikiem i Katarzyną Sieneńską z połowy XVII wieku. Ponad nimi w kluczu arkady kartusz z herbem „Ogończyk” biskupa Kaspra Borowskiego. Po bokach po 3 medaliony z przedstawieniami sześciu radosnych tajemnic różańca, pędzla Jana Fryzowskiego, malowane na blasze. W zwieńczeniu po bokach, wizerunki św. Joachima i św. Józefa pośrodku – obraz Przemienienia Pańskiego wg Rafaela Santi – namalowany około XIX wieku

Stan zachowania:

Celem konserwacji ołtarzy jest powstrzymanie procesów destrukcyjnych i przywrócenie walorów estetycznych. Drewno ołtarzy jest w bardzo złym stanie zachowania. Osłabione przez liczne powodzie nawiedzające kolegiatę, drewno jady i uszkodzenia mechaniczne. Wymaga całkowitego wzmocnienia strukturalnego. Jego struktura jest porowata jak gąbka. Łączenia konstrukcyjne są rozeschnięte, przez co powstały spore szczeliny. Snycerka częściowo połamana z ubytkami. Występują liczne ubytki warstwy polichromii wraz z gruntami od drewna. Złocenia matowe zniszczone, częściowo pomalowane brązami., szlag metalem. Nierówności farby polichromii są mocno widoczne w świetle naturalnym i bocznym. Widoczne są źle spasowane elementy snycerki (przerwy między elementami).

Fot.1 Ołtarz pod wezwaniem Trójcy Świętej .Stan zachowania (pofalowania) obrazu na blasze.

Fot.2 Ołtarz pod wezwaniem Trójcy Świętej. Stan przed konserwacją ,widoczne ubytki pozłoty z warstwą zaprawy do drewna i otwory na drewnie po działalności drewno jądów.

Fot.3 Ołtarz pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny .Stan przed konserwacją, widoczne ubytki warstwy malarskiej wraz z zaprawą do drewna

Fot.4 Ołtarz pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny. Stan przed konserwacją ,widoczne ubytki warstwy malarskiej wraz z zaprawą do drewna i szpary w drewnie.

PROGRAM PRAC

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania ołtarzy. Pobranie próbek do badań laboratoryjnych
2. Podklejenie odspojonych warstw od drewna na elementach ołtarza, bibułkami japońskimi klejonymi na PAW . (przygotowanie do transportu)
3. Demontaż obrazów, rzeźb, snycerki i ruchomych elementów ołtarzy –transport do pracowni konserwatorskiej
4. Mechaniczne oczyszczenie z kurzu, brudu lica ołtarzy.(Conrad 2000)
5. Dezynfekcja i dezynsekcja drewnianych elementów ołtarzy wykonana preparatem biobójczym Altax , Remmers, Per-xil.
6. Wykonanie prób (mechanicznych i chemicznych) na usuwanie wtórnych warstw przemalowań z poszczególnych elementów ołtarza Usunięcie wtórnych nawarstwień, przemalowań, brąz opracowaną wcześniej metodą –mechanicznie skalpelami, skrobakami ,oraz chemicznie np. mieszką rozpuszczalników ,żelami typuV33
7. Impregnacja strukturalna drewna przy użyciu profesjonalnego impregnatu do obiektów zabytkowych(np. Hekol L 50, Remmers PU-Holzverfestigung)
8. Oczyszczenie powierzchni drewna z impregnatu (chemicznie) i pozostawienie do odparowania rozpuszczalnika i zsięgowania żywicy na przynajmniej dwa tygodnie
9. Sklejenie popękanych ,rozklejonych elementów ołtarza (klejem dedykowanym do konserwacji obiektów zabytkowych na podłożu drewnianym- np. PVA typu wikal lub klej poliuretanowy)
10. Wykonanie wszystkich koniecznych wzmocnień, uzupełnień stolarskich fleków.
11. Zrekonstruowanie brakujących elementów snycerki w odpowiednio dobranym drewnie
12. Położenie w miejsce ubytków zapraw kredowo klejowych i ich opracowanie (papier ścierny o różnej gradacji, gąbki polerskie).
13. Wybłyszczanie i oczyszczenie oryginalnych złocień (chleb, agaty).
14. Wykonanie złocień złotem płatkowym 23,3/4 karat na poler i mat.
15. Wykonanie punktowań na architekturze ołtarza (kreską farbami olejnymi firmy Rowney - spoiwo werniks retuszera i terpentyna).
16. Zabezpieczenie polichromii ołtarza werniksem satynowym końcowym.
17. Montaż zdemontowanych wcześniej elementów ołtarza.
18. Wykonanie dokumentacji opisowej i fotograficznej

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH PRZY OBRAZACH NA PŁÓTNIE

1. Wykonanie fot przed konserwacją lica i odwrocia obrazów
2. Powierzchniowe oczyszczenie z zabrudzeń obrazów
3. Dezynfekcja odwrocia Aseptina.
4. Usunięcie z lica obrazów zaśleptego werniksu (słabe mieszaniny rozpuszczalników).
5. Usunięcie przemalowań dwumetyloformamid neutralizowany terpentyną.
6. Oczyszczenie odwrocia płótna – przygotowujące go do ewentualnego dublażu(po zdjęciu płócien z blejtramów zostanie zbadany stan jego zachowania i wytrzymałość)
7. Reperacje lokalne płótna, usuwanie pęknięć wklejanie łątek na poliocetan winylu, prostowanie wybrzuszeń.
8. Założenie zapraw Italstucco w miejscach przetarć i ubytków zapraw.
9. Przygotowanie płótna dublażowego o odpowiedniej grubości pozbawienie go apretury, naciągnięcie na pomocnicze ramy i przesmarowanie masą dublażową Beva.
10. Dublaż na stole próżniowym dublażowym.
11. Oczyszczenie lica obrazu po dublażu i nabicie na blejtram.
12. Zawerniksowanie werniksem retuszerskim lica obrazu.
13. Punktowania farbami olejnymi firmy Rowney.
14. Założenie werniksu końcowego satynowego
15. Montaż w ołtarzu.
16. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej powykonawczej

Obrazy na blasze będą prostowane, zostaną usunięte werniksu i założone nowe retuszerskie, punktowania warstwy malarskiej wykonane zostaną farbami kładzionymi imitatorsko i zawerniksowane werniksem końcowym satynowym.

**KONSERWACJA I RESTAURACJA
DZIEŁ SĘTUKI**
mgr Anna Szymańska
ul. Stare Miasto 29/32 m. 9
10-026 Olsztyn, tel. 808 328 850
NIP 730-221-56-20, REGON 281431446

Ołtarz lewy (północny) przy tęczycy, z około 1720 roku, p.w. Trójcy Świętej. Stan przed konserwacją

Ołtarz prawy przy tęczycy, z około 1720 roku p.w. Najświętszej Marii Panny)Stan przed konserwacją.